

УДК 37.03+372.461+669+057.21

ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ АКМЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО ПРАВА

Очеретна О.Ю., Гончаренко М.Г.

Національний університет «Одеська морська академія»

Досліджено теоретичні питання формування акмеологічної культури майбутніх фахівців морського права. Надано аналіз останніх досліджень та публікацій з цієї проблеми. З'ясовані методи вивчення англійської мови за професійним спрямуванням в контексті формування акмеологічної культури майбутніх фахівців морського права. Доведено зв'язок між формуванням навичок володіння іноземною мовою майбутніх фахівців морського права та формуванням їхньої акмеологічної культури. Також підкреслена важливість та ефективність формування акмеологічної культури майбутніх фахівців морського права під час вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.

Ключові слова: формування акмеологічної культури, вивчення англійської мови за професійним спрямуванням, професійно-особистісні якості майбутніх фахівців морського права.

Постановка проблеми. Впродовж останніх років спостерігається особливий інтерес педагогічної науки до проблеми якості освіти. Пошук оптимальних, найбільш ефективних методів, що впливають на якість освіти, в останні роки тільки розширюється. Створюються нові педагогічні технології, актуалізуються вже відомі, оскільки все більш явною стає неспроможність традиційної системи освіти відповідати новим соціокультурним та економічним умовам. Особливо відчувається ця неспроможність у якості підготовки та оволодінні студентами вищих навчальних закладів іноземною мовою за професійним спрямуванням. У зв'язку з цим особливого значення набуває акмеологія, як наука про професійності і механізми досягнення вищого професійного розвитку людини, а формування акмеологічної культури дозволяє здійснювати підготовку високопрофесійних фахівців. Науковий інтерес до проблеми формування акмеологічної культури зростає і акмеологія, як принципово нова наука, зараз активно досліджується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чимала кількість науковців і вчених вивчали різноманітні аспекти проблеми формування акмеологічної культури людини, а саме: Н.В. Кузьміна, А.О. Деркач, Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, О.О. Бо-

дальов, В.Г. Зазикін, В.М. Максимова та інші. У психолого-педагогічній літературі вивчаються питання, що стосуються формування професійної культури правознавців, педагогічних умов формування професійних якостей майбутніх юристів (М. Бабков, В. Савіщенко, С. Сливка, О. Федорчук, Б. Чупринський та інші), у яких надається увага окремим аспектам особистісного змісту культури, а саме: професійній самосвідомості, самопізнанню, саморегуляції, самореалізації, самооцінці, саморефлексії, самоствердженню [3; 5; 7; 10].

У працях В. Варукова, А. Деркача, О. Кондратьєвої, П. Кудельникової, О. Селєзньової, Л. Сліпчишин та інших вивчаються питання, що стосуються розвитку акмеологічної культури державних службовців, викладача, змісту і шляхів формування правової компетентності у структурі акмеологічної культури службовців. Близькими за змістом є дослідження акмеологічної й професійної компетентності вчителів, їхньої акмеологічної позиції в процесі фахової підготовки (О. Гречаник, А. Коваленко, Х. Шапаренко та інші) [6; 8; 13].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, ідея формування акмеологічної позиції майбутніх фахівців морського

права в контексті вивчення англійської мови професійного спрямування ще не набула достатнього рівня розвитку як у науці, так і в практиці. Про це свідчить те, що акмеологічний підхід спочатку був спрямований на підготовку, професійну діяльність вчителів. Так, Г. Абрамова, І. Луценко, Л. Кондрашова, О. Темченко, А. Чернявська, В. Максимова, Н. Полетаєва визначили, що позиція фахівця є показником його акмеологічного розвитку в процесі безперервної вищої освіти [9; 11]. Н. Сосновських виявила педагогічні умови формування акмеологічної позиції учнів у навчальному процесі. Аналізу виникнення та розвитку акмеологічних ідей в українській, білоруській та російській педагогічній теорії та практиці презентовано у докторському дослідженні В. Вакуленко [4]. Проблеми професіоналізму та компетентності, виявлення умов для забезпечення особистісно-професійного розвитку й досягнення індивідуумами професійного акме розглянуто в дослідженнях російських науковців А. Деркача, В. Зазікіна, О. Бодальова, А. Маркової, О. Анісімова, Н. Кузьміної, Л. Рудкевича та інших [3; 7; 10].

В Україні сутність акмеологічної позиції в контексті професійно-педагогічної самореалізації вчителя досліджує низка вчених (А. Алексюк, С. Архипова, В. Беспалько, І. Бех, О. Сухомлінська, Л. Рибалко та інші) [12]. Акмеологічні умови розвитку професійного «Я» вивчали С. Мурашко та Т. Миронова, які стверджували, що професійна самосвідомість, як різновидність специфічної самосвідомості, являє собою особливість освіти, яка формується під впливом професійного середовища та активної участі суб'єкта в професійній діяльності. У межах вивчення персоналізованого підходу до управління педагогічним колективом розглядає акмеологічну позицію вчителя Т. Рогова.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є з'ясування певного зв'язку між вивченням англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців морського права та формуванням у них акмеологічної культури.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом у наукових працях часто можна зустрітися з поняттям професійного «акме», яке, за свідченням учених, виникає в межах професіоналізму і компетентності, що склалися в окремій професії в даний історичний час. Відбиваючи і фіксуючи рівень відповідності людини вимогам професії, досягнення більш високих рівнів професійного «акме» означає професійну творчість, вихід за межі досвіду професії, збагачення її новими завданнями, способами і результатами.

Зовнішніми умовами появи «акме» в професійному розвитку є сприятливе й акмеологічно насичене професійне середовище, адекватні методики, технології, що спонукають людину до розкриття її справжніх професійних можливостей.

Ми враховуємо те, що головною акмеологічною проблемою є аналіз того, як саме відбувається самовдосконалення, як формується професійна спрямованість і розвиток здібностей до діяльності, стимулювання професійної компетентності, що відзначено в акмеологічних та педагогічних дослідженнях. Серед факторів саморуку до професійного «акме» в акмеології виділяють суб'єктивні (мотиви, спрямованість, здібності, професійні дії і вміння), об'єктивні

(середовище, що сприяє продуктивності і позитивному зростанню особистості в професійному розвитку), суб'єктивно-об'єктивні (пов'язані з іншими людьми). Пріоритетна роль при цьому відводиться суб'єктивним факторам, зокрема вмінню обирати власний шлях і власні вершини, до яких слід прагнути [1]. Доповнюючи перелік факторів саморуку людини, ми вважаємо одним з найголовніших – звертання уваги на іншомовну підготовку студентів, оскільки площина професійної діяльності сучасного фахівця морського права вимагає досконалого володіння морською юридичною англійською мовою. Майбутній фахівець морського права чітко усвідомлює прямий зв'язок між вільним володінням морською англійською мовою та успішністю його професійного росту, що неможливо без формування у студентів акмеологічної культури.

Отже, професійне «акме» фахівця морського права – це найвищі рівні професійних досягнень, можливі для нього на відповідному ступені його професійного розвитку, і виражаються у сформованості людини як суб'єкта професійної діяльності, професійного спілкування, у зрілості її професійної компетентності. У досягненні професійного «акме» спеціаліста морського права чільне місце займає взаємозалежність внутрішніх (мотивація самореалізації; активність, постановка мети, досягнення свого максимального рівня та концентрація на ній, побудова професійного шляху по висхідній; високий рівень намагань, збереження і збільшення своїх досягнень) і зовнішніх факторів (адекватні педагогічні методики, технології тощо). інтеграції людинознання (Б. Ананьєв).

У межах акмеології останнім часом можна часто зустрітися з дефініцією «акмеологічна культура», через який забезпечує можливість успішної самореалізації людини, втілення свого творчого потенціалу, досягнення довершеності та успіху не тільки в професійній, а й у різноманітних сферах життєдіяльності (Б. Ананьєв, В. Вакуленко, Н. Кузьміна та інші) [2; 4; 10].

Мета формування акмеологічної культури в межах досягнення вищих шаблів професійної компетентності представлена як вирішення низки проблемних завдань протягом досягнення «акме». При тому, що «акме» означає не кінцевий пункт життєвого руху до розвитку, а вершину, з якої відкриваються нові горизонти професійного зростання. У багатьох роботах учених-акмеологів акмеологічна культура розкривається в проектуванні шляху просування професійного руху до досягнення професійної вершини, прагнення до високого професіоналізму, вираженням якого є професійна компетентність [2; 4; 10].

Основним напрямком підготовки фахівців морського права є формування якісно нового навчального середовища, відповідного сучасному стану і перспективним тенденціям розвитку міжнародного морського права, новітнім досягненням в морській юриспруденції з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців галузі.

Стрімкий розвиток міжнародного судноплавства вимагає сучасних знань для кожного, хто активно бере участь в його роботі й обслуговуванні. Фактом є те, що тільки ті фахівці, які володіють не тільки професійними знаннями,

а й вільно спілкуються морською юридичною англійською мовою, здатні впроваджувати та розвивати нові технології, здійснювати ефективні реформи як у вітчизняному, так і у міжнародному морському праві.

Єдине інформаційне середовище судоводіння вимагає від фахівців постійного співробітництва та вільного спілкування зі судовласниками, морськими юристами, фрахтовщиками, властями та агентами, знання статутів та норм міжнародного морського права і постійного удосконалення знань за допомогою сучасних видань світової юридичної літератури, що може бути забезпечене тільки знаннями морської юридичної англійської мови. Існує велика конкуренція на ринку праці серед сучасних фахівців морського права, яка мотивує майбутніх фахівців більш ретельно та відповідально ставитися до здобуття майбутньої професії. Гарне знання морської юридичної англійської мови відкриває нові додаткові горизонти для спеціалістів морського права, а саме:

- сучасний рівень знань для вільного спілкування юридичною англійською мовою;
- можливість отримання сучасних знань з нових світових юридичних видань;
- можливість вільного спілкування морською англійською мовою з фахівцями країн світу в єдиному інформаційному середовищі;
- конкурентоспроможність на ринку праці;
- можливість працевлаштування в міжнародні крюінгові компанії;
- можливість працевлаштування за кордоном;
- можливість працевлаштування у відомих науково-дослідних інститутах, де стає можливим проводити наукові дослідження та брати участь у науково-технічному розвитку морського права;
- можливість вільно працювати з юридичною документацією для виконання завдань розробки й експлуатації морського обладнання;
- можливість продовжувати навчання та працювати в галузі морського права країн світу.

Водночас практика свідчить, що сьогодні потрібні не такі спеціалісти, які можуть читати та перекладати зі словником, а фахівці, які дійсно вільно володіють іноземною мовою, можуть читати наукову літературу, періодичну пресу в оригіналі, спілкуватися на особистісному та професійному рівнях. Саме тому дедалі більшого значення набуває функція іноземної мови як засобу формування акмеологічної культури майбутніх морських юристів: поглиблення інтересу до майбутньої професії, намагання отримати знання з різних джерел, одним з яких стає володіння іноземною мовою, що дає можливість знайомитися з досягненнями зарубіжної науки та практики. Іншомовна підготовка майбутніх морських юристів активно сприяє співпраці

з фахівцями підрозділів суміжних країн, участі у міжнародних проектах і програмах, займанні науковими дослідженнями. Ця функція, на нашу думку, повинна реалізовуватися у вищих морських навчальних закладах через організацію всього навчального процесу, зміст самого навчального матеріалу, його професійну спрямованість, а також через методи подачі цього матеріалу, форми взаємодії викладачів і курсантів у навчальному процесі. Наголосимо, що в цьому разі через досягнення далекої стратегічної мети – професійне становлення фахівця-морського юриста – буде опосередковано досягнуто ближчі тактичні цілі, що пов'язані з оволодінням іноземною мовою. Інша важлива функція іноземної мови в процесі формування акмеологічної культури майбутніх юристів полягає у сприянні загальному розвитку курсантів, розширенні їх світогляду, поглибленні знань про навколишній світ, про людей, які розмовляють цією іноземною мовою, їх звичаї, менталітет, особливості національної культури тощо. Не можна оминати увагою і виховну функцію іноземної мови, яка сприяє цілеспрямованому вихованню особистості майбутнього фахівця в цілому, а також формуванню окремих професійно-особистісних якостей, необхідних для професійного становлення майбутнього фахівця. У зв'язку з цим вважаємо найголовнішим створення сприятливих умов для розвитку комунікативних вмінь студентів. Реалізація цієї мети відображається через сучасні методи навчання, ефективну взаємодію в аудиторії та автентичні навчальні матеріали.

Ми проводимо різні дослідницькі проекти за темою: «Шляхи формування іншомовної компетентності у процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням під час підготовки майбутніх спеціалістів морського права.

Висновки і пропозиції. Отже, у нашій статті ми з'ясували, що формувати акмеологічну культуру майбутніх фахівців морського права неможливо без звернення уваги на їхню іншомовну підготовку, тому що вільне володіння морською юридичною англійською мовою активно сприяє мотивації самореалізації студента, а також відкриває нові горизонти професійного зростання. Також, ми пропонуємо такі цілі для майбутніх досліджень у цьому напрямку:

- вивчити питання освіти в міжнародній та порівняльній перспективі;
- сприяти розвитку іншомовної компетентності у навчанні майбутніх спеціалістів морського права;
- визначити предметний зміст відповідно до розвитку ключових компетенцій;
- впроваджувати найсучасніші методи навчання.

Список літератури:

1. Акмеологія – наука XXI століття : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25-26 травня 2005) / Київ. міський пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка ; Міжнар. акад. акмеол. наук). – К.: КМПУ, 2005. – 410 с.
2. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды : в 2 т. / Б.Г. Ананьев // Человек как предмет познания. – М.: Педагогика, 1980. – Т. 1. – 229 с.
3. Бодалев А.А. О феномене акме и некоторых закономерностях его формирования и развития / А.А. Бодалев // Мир психологии. – № 3. – 1995. – С. 73-79.
4. Вакуленко В.М. Вступ до акмеології педагогічної освіти : монографія / В.М. Вакуленко. – Алчевськ: ДГМІ, 2003. – 149 с.

5. Варуков В.Ф. Правовая компетентность в структуре акмеологической культуры служащих : содержание и пути развития : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / В.Ф. Варуков. – М.: РАГС, 2000. – 283 с.
6. Гречаник О.Е. Формування акмеологічної компетентності вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.Е. Гречаник. – Харків, 2012. – 21 с.
7. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала / А.А. Деркач. – М.: МПСИ, 2004. – 752 с.
8. Коваленко А.В. Формування акмеологічної позиції майбутнього вчителя в процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А.В. Коваленко. – Харків, 2010. – 20 с.
9. Кондрашкова Л.К. Совершенствование управления развитием районной образовательной системы (акмеологический проект) : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Л.К. Кондрашкова. – СПб., 2000. – 20 с.
10. Кузьмина Н.В. Методы акмеологического исследования качества подготовки специалистов : метод. пособ. / Н.В. Кузьмина. – М.: Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2002. – 68 с.
11. Максимова В.Н. Акмеология : новое качество образования: книга для педагога / В.Н. Максимова. – СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена, 2002. – 99 с.
12. Рибалко Л.С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Л.С. Рибалко. – Харків, 2008. – 634 с.
13. Шапаренко Х.А. Диагностика професійно-педагогічного «акме» як фактора становлення педагогічної майстерності у студентів вищої школи / Х.А. Шапаренко // Всеукр. наук.-практ. конф. [«Педагогічна майстерність : становлення і шляхи розвитку»], (26–27 квітня). – Полтава, 2007. – С. 269–272.

Очеретная О.Ю., Гончаренко М.Г.

Национальный университет «Одесская морская академия»

ОБУЧЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ АКМЕОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ МОРСКОГО ПРАВА

Аннотация

Исследованы теоретические вопросы формирования акмеологической культуры будущих специалистов морского права. Дан анализ последних исследований и публикаций по этой проблеме. Освещены методы обучения профессиональному английскому в контексте формирования акмеологической культуры будущих специалистов морского права. Доказана связь между формированием навыков владения иностранным языком будущих специалистов морского права и формированием их акмеологической культуры. Также подчеркнута важность формирования акмеологической культуры будущих юристов морского права при обучении профессиональному английскому.

Ключевые слова: формирование акмеологической культуры, обучение профессиональному английскому языку, профессионально-личностные качества будущих специалистов морского права.

Ocheretna O.Y., Goncharenko M.G.

National University «Odessa Maritime Academy»

STUDY OF PROFESSIONAL ENGLISH IN THE CONTEXT OF THE FUTURE MARITIME LAWYERS ACMEOLOGICAL CULTURE FORMATION

Summary

The theoretical issues of the future maritime lawyers acmeological culture formation were researched. The analysis of recent researches and publications on this problem was provided. The methods of studying the English language for professional orientation in the context of the future maritime lawyers acmeological culture formation were established. The connection between the professional English skills formation of the future maritime lawyers and the formation of their acmeological culture has been proved. It is also emphasized the importance and effectiveness of the future maritime lawyers acmeological culture formation during the study of the professional English language.

Keywords: formation of acmeological culture, studying of professional English language, professional and personal qualities of the future maritime lawyers.